

ZGODBA O BOLNEM ZDRAVNIKU

Jan Makarovič

Morda je že vse končano. Morda se je končalo že prej, še predno se je začelo. Nekaterim ljudem nekako ne leži, da bi stvari v redu dokončali. Čeprav imajo srečo. Sreča ni nič: srečo ima lahko vsakdo.

Saj niti ne vem, ali jo imam v resnici rad. Navadil sem se razlikovati med svojimi željami: tako malo jih je resničnih — vse drugo pa so idiotske domislice, porojene iz dolgočasja. Toda včasih se me loteva misel, da je pravzaprav *vse* taka muhasta, brezdelna domislica. Saj, ali je končno *potrebno* živeti, ali je potrebno misliti, ali je potrebno delati, ali je potrebno jesti?

V čakalnici menda že celo uro sedi majhen starček. Njegove izsušene roke so prekrite z žilami kot z raztrgano mrežo. Tudi v njegovih izbuljenih očeh je polno drhtečih žilic. Kako bolno bi se razlila sokrvica iz njih, ko bi se jih samo dotaknil s prstom.

Starček nima otrok, nima sorodnikov. Niti samega sebe nima več čisto, saj vidiš njegovo drobno drhtenje, ki ga ne more več obvladati. Pa vendar, če pogledaš njegova vztrajno skupaj stlačena usta, vidiš, kako neomajno visi na tem svojem bednem življenju. Kar močno se bo treba potruditi, da ga odtrgaš. Samo smrt je lahko tako kruta.

Toda zakaj, zakaj? Le komu je potreben? Ali je potreben vsaj samemu sebi? In komu smo potrebni mi vsi?

Pa to sem vedel že zmeraj. To ni važno. Važno je to, da so *vsi nesmisli enako smiselni*. In da zato ni nesmisla, ki ne bi imel pravice do življenja.

Ne veste, koliko časa sem se mučil s tem nesmisлом — ravno zato, ker je nesmisel. Zdravnik, ki je zaljubljen v svojo pacientko! Ali si sploh morete misliti kaj bolj neugodnega? Začrtal sem si svojo kariero, sklenil sem, da bom živel za znanost, določil sem si svoj red dela — skratka, nameraval sem razumno, smotrno in koristno. In zdaj! ...

Čisto neopazno se je zgodilo, da sem začel hrepeneti po njej, kadar je ni bilo. Potem ko je odšla, sem bil vedno zamišljen in zmeden in sem z besom dalje opravljal svoje delo, ker sem ga moral. Včasih mi je prišlo na misel, da bi se izgovoril z utrujenostjo ali boleznijo, a sem vedno z gnusom in sramom zavrnil to misel. V mojem odnosu do nje ni smelo biti laži ...

Da, da, da ...

Izgovori, laži, potuhnjeno molčanje! Seveda. Samo en pogled naravnost v oči — in ona bi vedela vse. Videla bi, da vse to ni zaradi nečesa *resničnega* — da je vse to samo zaradi njenih las in njenih oči.

Toda jaz sploh nisem gledal ne njenih las in ne njenih oči. Kadar sem govoril z njo, sem bil tako zmeden, da sploh nisem gledal vanjo, temveč sem se igral s pivnikom ali s čim drugim. In sem bil prepričan, da si misli: »Kako je hladen, kako strog, kako brezoseben.« In domišljal sem si, da me občuduje zaradi tega.

Da, nečimrnost, domišljavost — prav to je bilo tisto, kar me je strlo. Tisti mirni, zaupljivi pogled, nalahno odprta usta, tista lepa zavest, ki je nemo sprejela vse moje besede — vse to me je privedlo do tega, da sem postal njen suženj.

Ljudje me nikdar niso imeli posebno radi, ženske pa še celo ne, ker sem po naravi zaprt. Razumljivo, da človek ne more biti srečen, če je sam — toda meni se je sreča vedno zdela nekaj umazanega, mehkužnega in posvaljkanega. Razen tega sem pametnejši kot večina ljudi in sem zato sklenil, da s pomočjo svojega intelekta dosežem slavo. Slava je čista, trda in prozorna kakor kristal. Kakor enačba. Toda to, da me je tako visoko cenila ona, ki je bila tako lepa, tako nežna in tako prostodušna — to me je strlo.

Še dva dneva me ločita od tega razgovora z njo. Petinštirideset ur. In potem — kaj *potem*? Ali bom srečen do neba... ali nesrečen do kraja! Ali pa se bo vse obrnilo tako, kot se običajno obrnejo zadeve v življenju — da vse skupaj ni nič določenega, nič nenavadnega: da vse skupaj ni ne toplo ne mrzlo. Vse stvari so mnogo bolj običajne in prazne, kot pa jih pričakovanje izžiga v našo zavest.

Kaj vidim v njej? Človeka. Človeka z meni neznanim, meni tujim karakterjem, z njegovimi lastnimi problemi, o katerih nikdar ne bom vedel, ali so važni ali ne — o katerih bom lahko vedel le to, da so »taki«. Toda želim si prav tega. Želim si *takosti* stvari. Temna, neprozorna, vase zvita realnost je v njej... In jaz hočem spoznati realnost, hočem občudovati realnost v vsej njeni zvitosti in prepletenosti.

Joj — ali gredo moje misli res tako daleč, da računam na njeno ljubezen? Toda kako si morem želeti manj, ko pa je moje hrepenenje po njej pogoltno kot smrt? Ali bi ne bila hinavščina, ko bi ji rekel: »bodiva prijatelja?« Samo prijatelja. Daj mi prst, daj mi prst — pozneje pograbim še roko... Pozneje dosežem še tvoja usta in tvoje misli... Toda za sedaj nisem zahteven — celo zelo skromen sem... Skromen... O stoletna žeja, ki se že za čašo vode delaš hvaležno, pa čeprav je vsaka čaša samo nov izvor tvojega pohlepa! Voda ne poji človeka — njegovo

žejo poji, da raste navzgor kakor kača. Tiho in hinavsko kalijo semena v gozdu — tiho in hinavsko se plazijo njihove vitice pod listjem, in čez noč stoje tu ošabna, mogočna drevesa. Velike stvari prihajajo iz teme, kot kača iz trave.

Podlost! Preračunljivost, načrtnost, postopnost... Kakor igra: kdor je bolj spreten, zviti in hinavski, ta zmaga. Razmišljal sem o tem, *kakšno vlogo moram igrati*, da bi dobil igro...

Ne, nočem, da je to igra, kjer so vloge, zavese in kulise, kostimi in perike, premišljena konstrukcija in režija prebrisanega razuma, kjer ljudje umirajo po načrtu in se najdejo po načrtu...

Treba se je boriti. Neobhodno je, da to ni igra, temveč boj, zagrizen in negotov. Neobhodno je, zakaj tisto, kar iščem, ni samo negotovo, ampak je negotovost sama. Igra pozna samo negotovost sreče, jaz pa sreče ne priznavam, ker je vlačugarska, nezvesta in umazana. Poštenost je samo v boju.

Boril se bom zanjo, za njeno ljubezen, z vsemi močmi. Dokazal ji bom, da jo ljubim: samo *povedati* mi mora, kako naj ji to dokažem. Vse je treba povedati, vse mora biti jasno, nikjer ne sme ostati pozabljena nobena tančica.

Ne morem se več vrniti. Pa ne zato, ker bi bil tako blazno zaljubljen vanjo, ker »ne morem živeti brez nje«. Le kaj se to pravi. Človek ne more živeti brez beljakovin, brez ogljikovih hidratov, brez kisika — brez ljubezni pa se da živeti še lepše, enostavneje kot z ljubeznijo. Zaradi ljubezni ljudje ne umirajo. Še vsak od njih je umrl iz gole trme. Še nihče ni umrl samo zato, ker ni mogel živeti brez ljubezni, temveč zaradi tega, ker ni hotel živeti kar tako, ker je hotel dokazati, da tako življenje brez ljubezni zanj nima pomena. Ne gre za to, da ti je ljubezen potrebna za življenje (kot kruh in kava: ogabno!), temveč gre za to, da ti je ljubezen sama po sebi vredna več kot življenje.

»Ne morem živeti brez tebe...« Kakšno bedno prosjačenje. Prav lahko bi živel brez tebe, prav nič mi nisi potrebna. Toda jaz *nočem* živeti brez tebe — in zato bom tudi namerno končal s svojim življenjem, če te ne dosežem. Ne, ne bom poginil kar tako, kot pes, ki nima hrane... Moje življenje ni tako šibko, da bi bilo odvisno od tebe kot roža od sonca — toda ti si zame tako pomembna, da te cenim celo bolj od svojega lastnega trdoživega življenja.

Pa saj nisi pomembna, nisi izredna sama po sebi in tudi moje življenje ni samo po sebi prav nič važno, pa čeprav moj nagon noč in dan bdi nad njim, kot skopuh nad svojimi tolarji. Sam odločam o tem, kaj

je važno in kaj ne. Sam odločam o tem, pa čeprav navkljub sebi samemu. Sit sem tega razumarstva, te preklete fiksne ideje, da mora biti vse smiselno, vse urejeno, vse označeno z etiketami: ljubil te bom, ker tako hočem, ker mi je tako všeč, ker sem se tako odločil. In če mi boš postala zoprna, te bom ljubil zanalašč, navkljub samemu sebi, navkljub vsemu.

Še dvaindvajset ur... Še manj se znajdem kot prej. Zunaj je dež, to je zoprno. Moja misel se ne more dvigniti s tal. Na vsak moj korak se lepi blato.

Razmišljal sem o tem, ali bo po srečanju z njo res vse postalo tako lepo, tako polno sreče? Ali me bo lahko dvignila iz te tope nemoči, v kateri ležim že toliko časa? Seveda ne *ona*, ampak moja misel nanjo... Misel na to, da lahko vedno pridem k njej in najdem iskro njenega nasmeha ob črnem okenskem okviru. »Kako kaj živiš, moj stari medved — moj dobri stari prijatelj?«

Odvadil sem se verjeti v srečo; že zelo dolgo je tega, kar sem se odvadil. Zbal sem se iluzij, zaradi katerih lahko izgubiš tla pod nogami in padeš v prepad. Hotel sem živeti razumno. Razumen človek vedno najprej misli na najbolj vsakdanjo, najbolj odurno, najbolj žalostno možnost, in tako ni nikdar razočaran.

Toda zdaj mi je dovolj tega. Če nisem doslej na svetu našel ničesar takega, zaradi česar bi bilo vredno izgubiti pamet, ravnati nepremišljeno, tvegati vse... potem sem to našel v tebi. Zaradi tebe je vredno izgubiti pamet.

In čeprav. Čeprav se bo pokazalo, da bom jutri izgubil vse — naj bo vsaj v pričakovanju tega, kar se lahko zgodi, neizčrpen izvor moje naslade... Rad bi izsesal sokove nestrpnosti iz vsakega vlakna časa, ki me še loči od nje... Potem bo tako vse končano.

Kako čudno je to, da so darovi tvoji šele takrat, ko si hvaležen zanje. Kar mimogrede vtakneš v žep, ne da bi se zahvalil — to sploh ni tvoje. Strmim nad tem, kako postajam bogat ob sami misli na darove, ki mi jih je dala. Kako postajam bogat iz hvaležnosti... Kolikokrat me je srečala na cesti in me pozdravila. Kolikokrat sem zaslišal pred vrati njene urne, tako dobro znane korake in vzdrtel od razburjenja. Tudi to je bil dar. Kolikokrat je izrekla tisto drobno frazo, tisto drobno besedico, ki mi je bila tako všeč. Kolikokrat me je vprašujoče pogledala s svojimi velikimi očmi. Razsipavala je darove, ne da bi se tega sama zavedala. Bila je dobra, velikodušna in darežljiva ponevedoma, iz navade, iz raztresenosti, iz pozabljivosti. Bila je taka, ker sploh ni znala biti drugačna. Sploh ni vedela, da je dobra in lepa, sploh ni vedela, da zemlja vzdihuje od sreče,

kadar ona stopa po njej. Vse na njej je bilo tako naravno, tako samo od sebe, samo po sebi.

Ljudje so dobri zato, ker je to »humanó«; slike občudujejo zato, ker so »umetniške«; oblasti se pokoravajo zato, ker je oblast. V njej ni bilo ničesar od tega. V njej je bilo vse preprosto in neposredno, brez farižejskih etiket z zlatim robom. Bila je taka, ker ni znala biti drugačna.

Zdaj šele razumem: zdaj sem prišel do tega, kaj je važno in kaj je potrebno. Ne mislite nase, pozabite nase. Če bom mislil nase, bom prav gotovo napravil kakšno neumnost.

Ves ta večer bom mislil samo nanjo. Morda bo slišala moje misli. In povedal jih ji bom, vse jih ji bom povedal, ko jo bom srečal. Ko bo stopala proti meni, bo stopala po preprogi iz rož. Vse moje besede bodo kot rože, ki se bodo smehljale, ko bo stopala po njih.

Prišla je noč. Dež kljuje ob moje okno. Čisto sam se. Zdaj so moje misli mirne. Dan, tako poln dogodkov, tako poln doživetij, je prešel. Prešla je množica drobcev, trenutkov življenja, ki se kopičijo eden na drugem... Vse je odplaval *tok časa*. Čas teče mirno, nezadržano, kot dež... kot mirni, drobni, vztrajni dež... Takšen je čas. Ah, da bi ta čas pritekel, pritekel brez zaprek do tistega trenutka, ko se bom srečal s tabo!... Da bi mi bilo dano *utopiti se v tem trenutku!* Da bi mi vse življenje teklo kot reka, da bi bil kot voda v reki, ki ve, kam hoče... in da moje misli ne bi večno visele nad prepadom, ne da bi se mogle utrgati!

Ves čas mislim nate in pišem o tebi — in vendar se mi zdi, da ves čas skoraj ne mislim nate, temveč na neko drugo. In kot da vsega tega ne pišem jaz, temveč nekdo drug. Ali si resnična — ali pa so vse samo sanje? Ali ljubim v resnici *tebe*? Tebe in ravno tebe? Kdo si? Kje si?

Ko bi me ljubila, bi vedel, da ljubim tebe in ravno tebe. Tako pa ne vem ničesar. Želim si tvoje ljubezni — dobil bom pa samo vrsto prijaznih fraz... Saj poznam ženske. Ženske so lutke, ki lepo plešejo.

Ali si to ti? Si to res ti? Kako naj vem, da sem ves čas ljubil ravno tebe? Kako naj vem, da se ni moja ljubezen samo ponevedoma ujela v tvojih kodrih?

Moja največja muka je v tem, da si te ne morem predstavljati. Kako naj razumem tvoje oči, ko si jih pa ne morem predstavljati? Kako bom vedel, da si to res ti, ko pa te bom lahko prepoznal samo po obleki in barvi las?...

Dež še vedno škreblija ob moje okno.

Jutri bo dan. Ni važno, ali bo sonce ali megla: jutri bo *dan*.